

З українського життя.

З'їзд Української Демократично-радикальної партії. З'їзд Української Народної Партії. Шовінізм резолюцій з'їзду цієї партії.

В своєму попередньому огляді українського життя ми зазначали факт певної інертності і неактивності українських політичних партій, яким в значній мірі пояснюється слабкий, рівняючи, темп національного життя на Україні і незначні, ні що до кількості, ні що до якості, прояви його вонні. Як і кожне соціологічне явище, незначна продуктивність національного життя на Україні має свої об'єктивні причини та оправдання. Там, де національна свідомість широких народніх масс перебуває ще на порозі формування, там, де вона виходе, так би мовити, із стадії ембріона і шукає тільки відповідних форм для свого зреалізування, там, звичайно, не можна більшого й вимагати од національно-політичних формувань. Яке дерево, такий і клин. На якому рівні стоїть національна свідомість нації, такі її і політичні партії. Обовязком свідомих національних одиниць і цілих груп єть прискорювати процесс національної еволюції, допомогати його розвитку. Необхідність організації і окремих одиниць, і цілих національних кругів в певні політичні партії являється в такі моменти національного життя, як от хочь той, що ми його зараз переживаємо, одною із головних умов, *conditio sine qua non* національного розвитку і предпосилкою для реалізації національної сили. Звертаючись до діяльності українських політичних партій

в минулому своєму огляді українського життя, ми сконстатували, що діяльність ця стояла не в відповідній пропорції до пекучих потреб української нації в даний момент. Почувалась якась млявість і незначна продуктивність внутрішнього життя найбільш визначних українських партій. Минулий місяць приносить нам більш втішні звістки. На підставі газетних джерел ми можемо занотувати більш менш докладні відомости про з'їзди двох українських партій: *радикально-демократичної* (У. Р. Д. П.) і *народної* (У. Н. П.). Відомости про з'їзд першої із згаданих нами партій уміщено було в новому українському щотижневику «Слово» (ч. 1) і в «Раді». Більш докладні відомости подала «Рада». (ч. 107) Передрюковуємо їх цілком.

На цьому з'їзді,—подає, слідком за «Буковиною», «Рада»,— обмірковувалися питання програми, організації і тактики.

«Поперед усього було порушено питання про зміну назви партії замість теперішньої непопулярної. З'їзд згодився, що теперішню назву партії треба змінити на таку, котра більш відповідала б суті програми і була б більш зрозумілою для народа. Пропоновано було назвати партію «українською трудовою партією», з чим з'їзд згодився, але постановив передати це питання на обміркування місцевим громадам з тим, щоб воно остаточно було розв'язано на слідуєчому з'їзді партії.

Що ж до самої програми, то з'їзд згодився з думкою комісії, котрій було доручено переглянути програму партії, що деякі пункти програми треба редакувати відповідніше до світогляду партії. В тій частині програми, де говориться про державний лад, відповідні пункти з'їзд формулював так:

а) Російська держава повинна правуватися основними законами, виробленими і ухваленими народніми представниками;

б) Загально-державна конституція повинна бути заснована на федеративно-автономних підвалинах.

Особливо великі дебати викликав той пункт програми, де говориться про федеральну палату, що повинна забезпечити права недержавних націй. Указано було, що федеральна палата в тій формі, яка тепер відома, не дає гарантій для повного забезпе-

чення прав націй. Вважаючи на те, що питання про федеральну палату мало вияснено, а з другого боку, щоб найти дійсний спосіб забезпечити права націй, з'їзд обрав спеціальну комісію, якій доручив вияснити це питання.

В тій частині програми, де говориться про лад на Україні, з'їзд постановив внести пункт, в яким би було зазначено про обовязковість заведення по всіх українських інституціях української мови, як офіційальної.

Що до земельної справи, то з'їзд не вніс ніяких змін в ті пункти програми, де говориться, що

а) землею користується тільки той, хто її власноручно обробляє;

б) всі землі державні (казьонні), удільні, кабінетські (царські), монастирські і церковні повинні безплатно перейти у краєвий фонд.

а той пункт, в якому говориться про перехід до краєвого фонду земель приватних власників, з'їзд формулував так:

До того ж фонду повинні бути передані землі поодиноких власників (частно-владільчеські) на умовинах, які виробить краєва рада (сейм).

З'їзд обміркував також де-які питання що до організації партії і зробив відповідні постанови.

Особливу увагу з'їзд звернув на діяльність української фракції в Думі і постановив:

а) привітати українську трудову фракцію,

б) допомогати їй в її праці в Думі на користь українського народу, щоб гаслом її праці були автономія України, економічне і національне її визволення. За найкращий спосіб допомоги з'їзд признав засновання спеціального комітета, якому доручив передавати матеріали думській фракції для тих законопроектів, що стоять на черзі і зачіпають інтереси України.

З приводу статута автономії України з'їзд постановив вироблений проект «основныхъ положеній» автономії України передати на розгляд місцевих громад з тим, щоб після їх уваг був ос-

таточно затвержений на новому з'їзді і переданий українській трудовій фракції для внесення в Думу.

Обмірковуючи питання про відносини до інших партій, з'їзд між иншим постановив послати свого представника на з'їзд н. с. партії, щоб прийти до згоди в спільних питаннях і особливо в національному питанню, якби на з'їзді вияснилося, що діяльність цих партій можна координувати.

Надаючи велику вагу праці для культурно-просвітного розвитку народу, з'їзд постановив, що члени партії повинні, поруч з своїми партійними виданнями, ширити ті українські газети і журнали, які не суперечать головним пунктам програми партії.

Ці відомости, власне кажучи, не дають нам повного малюнку роботи з'їзду українських радикальних демократів. Ні повного тексту резолюцій з'їзду, ні відповідних мотивовань до них ми не знаємо. Через це ми й не можемо довше спинятись над сухим екстрактом тих постанов, які виніс з'їзд. Одне тільки можна вивести із цього екстракта, а власне, що українська демократично-радикальна партія в тій формі, в якій вона існує доси, далі жити не може. На з'їзді поміж її членами ясно визначалась певна тенденція перетворитись із демократично-радикальною в трудову. Але на скільки міцна і впливова ця течія, поки що не можна ще сказати. Хоч з'їзд і згодився принципіально на зміну назви партії «замість теперішньої непопулярної... на таку, котра більш відповідала б суті програми і була б більш зрозумілою для народу», але, врешті решт, справа залежатиме од майбутнього партійного з'їзду.

З поміж інших резолюцій з'їзду звертає на себе увагу через свою неконсеквентність і незакінченість §, де йде річ про відношення партії до української трудової громади в Державній Думі. Виявляючи свою прихильність до української парламентської фракції і бажаючи допомогати їй в її праці в Думі на користь українського народу, з'їзд «за найкращий спосіб допомоги признав засновання спеціального комітета, якому доручив передавати матеріали думській фракції для тих законопроектів, що стоять на черзі і зачіпають інтереси України». Практика парламент-

ського життя в Західній Європі показує, що ті політичні партії, які мають своїх представників або однопідумців в парламенті, не обмежуються такою, більш схожою на «передаточну інстанцію», роллю, яку бере на себе що до української трудової парламентської громади радикально-демократична партія. Більше б користі і для самої партії, і для парламентської трудової громади було, коли б перша увільнила останню хоть від частини тієї тяжкої праці, яку їй доводиться провадити в Думі, і взяла на себе ініціативу підготовки і навіть редакції самих законопроектів. Коли українська радикально-демократична партія вважає себе вже й тепер за трудову, то немає їй ніякої рації страхатись, що та допомога, яку вона виявить «громаді» в формі підготовки та складання законопроектів, не відповідатиме інтересам і поглядам самої громади. В парламентських фракціях, організаційно зв'язаних з тією партією, погляди та програму якої вона боронить в найвищому народному представництві, звичайно так і буває. Фракція скоріше виконує тут роллю «передаточної інстанції» від певної політичної одиниці, від цілого численного колективу. Ми не знаємо, чи зв'язана організаційно «українська трудова громада» Державної Думи з партією українських радикальних демократів, та хоч би цього й не було, спільність прокламованих програмових поглядів партії з поглядами громади накладає на українських радикалів обов'язок виявляти більше активної ініціативи і реальної допомоги що до діяльності української парламентської громади, тим більше, що партія володіє і більшою кількістю інтелігентних сил, здатних до творчої законодавчої ініціативи в інтересах України, і більшою науковою підготовкою до порішення як державних, так і спеціальних питань українського життя.

Одна лаконічна згадка інформаційного екстракта про роботи з'їзду у. р.-д. п. в справі «організаційних питань» партії не дає, на великий жаль, ніякої змоги уявити, до чого ж саме з'їзд прийшов в одному із найбільш важливих питань свого партійного життя. Коли правда єсть те, що ніяка партія нічого не варта з політичного боку, хоч би й мала вона чудову, принципіально видержану програму, науково-розроблену партійно-темат. 1907.

оретичну літературу, мала б визначних теоретиків та публіцистів, та не мала б міцних організованих і прихильних до себе громадянських кругів, то все це є ще більшою правдою в відношенню до партії українських радикалів. Не кажучи вже про те, що теоретична обосновка програми у. р.-д. п., а особливо тих пунктів її, що мають індивідуальний українській характер, сливе непочатий край, — організаційний багаж її, як і всякої молодої організації, стоїть ще гірше, ніж оборона програмових принципів. На що ж тоді накидати флер якоїсь таємниці та конспірації на ті резолюції з'їзду, які мають таке величезне значіння для матеріального розвитку партії, для розширення сфери її впливу і організаційного закріплення останнього за собою?

Та як би там не було, з'їзд українсько-радикальної партії свідчить все ж таки про збудження якогось життя внутрі цієї політичної організації, до більш розвиненого демократизма «трудожущих мас». Розвиток партії в цім напрямі, коли тільки він справді буде відбуватися невинно, збільшить силу партії, бо наблизить її до селянських трудових мас і забезпечить їй певний вплив на ці маси. При такому стані річей, дальша присутність в партії не «трудожущих» елементів являтиметься річчю неможливою і примусить їх виступити з партії. Де які вказівки на процес диференціації в партії були подані українським «Словом» (число 1, стр. 14), але на скільки ці відомості певні, судити не можна. Хоч «Слово» й каже, що партія мало не розколася на пародних соціалістів і радикальних демократів, але більш інспіровані партією газети «Буковина» і «Рада» про цей розпад не згадують нічого. Скоріше всього, що процес партійної диференціації українських громадянських елементів, звязаних в українську радикально-демократичну партію, не дійшов ще до свого логічного кінця.

Другою українською політичною партією, про діяльність якої ми хочемо згадати в нашому огляді українського життя, буде Українська Народня Партія. Організація ця не значна, як по кількості своїх членів, так і що до впливу на широкі маси українського народу. Принаймні якихсь об'єктивних показчиків її сили і в літературі, і в нашому національному житті ми зу-

стрічали дуже і дуже мало. Концентруючи в собі більше націоналістичні круги нашого громадянства, «енупісти» (у. н. п.) мало маніфестували себе під час увільничого руху або тих громадянських виступів, які мали український національний характер. Літературна продукція цієї партії сливе нікчемна і що до кількості і що до наукової якості і, крім видання де кількох брошур та одного числа «Самостійної України» (видана була у Львові 1905 року), не виявилась, здається, ні в чім, коли не считати нечисленних і виданих ad hoc партійних відозв. Не брала також ця партія і діяльної участі в виборах до Державної Думи. З огляду на політичну нікчемність української народної партії, принаймні в сучасний момент, ми б і не спинялись над нею, коли б ця організація національна не уявляла з себе певного інтересу, як показчика націоналістичної течії, що починає культивуватись, правда, поки що—в мікроскопічних розмірах—серед нашого громадянства. Вже від початку свого засновання у. н. п. виявила себе в своїх програмових—партійних виданнях, як партія націоналістична з усіма негативними шовіністичними рисами національної обмеженості і вузкості. Резолюції партії по різних питаннях українського життя і загальна тенденція усіх літературних видань її відзначалась часто нетолерантністю, а то й чистою ворожнечою, що еволюціонувала часами в людожерство, до інших національних груп, що живуть на Україні, або так чи инакше стосуються українського народу. Переглядаючи ранішні видання у. н. п., кидався на очи якийсь психопатологічний елемент, якась національна хоробливість її членів, що засліплює колективний розум партії і позбавляє її об'єктивного, наукового аналізу національних відносин на Україні і визначення гуманної і культурно-людяної позиції до інших національностей Росії. Оці ж самі риси свого партійного обличчя схоронила у. н. п. і в наші часи. Резолюції її останнього з'їзду можуть хоть кого переконати, що та характеристика партії, яку ми коротко подали тільки що, відповідає дійсності. З огляду на інтерес цих резолюцій, як показчиків національної хоробливості де яких гуртів нашого громадянства,

ми подамо більш цікаві з них по своєму специфічному духу цілком, «въ цѣлости и неприкосновенности», в такій самій редакції, як надруковано їх в львівському «Ділі», а потім передруковано без всяких приміток в київській «Раді» (ч. 111).

Перша із резолюцій говорить про позицію У. Н. П. до автономії України. Оцінюючи автономію України, як «питання життя і смерти для українського народу», резолюція, власне кажучи, рекомендує не шлях «життя» для здобуття цього, справді потрібного для українського народу, постулату, а шлях загибелі—«смерти».

«Посли українці, каже резолюція, мусять виставити се головне домагання та інші в конкретній формі внеску розробленого законопроекта, а не ставити його на загально-теоретичний ґрунт перестрою усієї Росії на федеративних основах, на яким (ґрунті), окрім таких самих теоретичних розмов, нічого вирости не може, як свідчить приклад Австрії, де галицькі українці і досі не мають автономії, між тим, як її має переважна більшість австрійських націй».

Мотивуючи так потребу сепаративної тактики українських послів в Державній Думі в справі автономії України, У. Н. П. виявляє цілковите нерозуміння і сучасної політичної кон'юнктури, і тих політичних конкретних відносин, які встановилися тепер в Росії. Було б просто наївним, а для інтересів України просто згубливим кроком, колиб українські послы жили такими абстракціями, які подаються У. Н. П. в формі рецепта для здобуття автономії. Одмежувавши себе од загально-державних інтересів сучасного політичного моменту і поставивши собі за обовязок а ні пальцем не рушати, щоб перебудувати наш спільний незграбний державний будинок на міцному фундаменті федеративного устрою, українські послы тим самим перекопали б для себе всяку можливість здобути в Державній Думі те, що так потрібно українському народові. Не можна перебудовувати ґрунтовно частину якогось цілого, не поклавши нових підвалин для цього останнього. Ставити питання так, як ставлять його члени У. Н. П., значить абстрагувати од конкретної політичної ситуації і штов-

хати наші народні маси на політичну авантюру, яка, крім катастрофи, нічим иньшим не кінчатися. Інтереси українського народу так тісно і нерозривно сплелися тепер з інтересами инших націй Росії, що годі просто балакати про розумність схематичної, нав'язаної більше національними емоціями, ніж науковим розумінням і політичною досвідченістю, позиції, на яку радить стати У. Н. П. українським послам в справі домагання автономії України. Для того, щоб справу цю розв'язано було справді в інтересах українських народніх масс, треба, щоб раніш встановлено було ті загальні, нелюбі «енупістам» теоретичні принципи, виходячи вже з яких можна б було пристосовувати їх до конкретних обставин цілого ряду окремих місцевостів Росії, аналогічних по своїм інтересам і умовинам, приміром до України, чи до Польщі, чи до якої иньшої країни. Тільки спільна творча праця в цім напрямку всіх націй Росії, тільки обопільна допомога зможе забезпечити кожній із них державні гарантії в формі автономії для ріжноманітного розвитку кожної національної країни, а між ними і України. Приклад Австрії, де буцім би то справа з автономією для галицьких українців стоїть так кепсько через те, що під час створення автономних країн, вірніше «коронних земель», занадто багато місця присвячено було теоретичним дискусіям, наведено просто ні к селу ні к городу. Ті, що створювали категорію «коронних земель» в Австрії, зовсім не були теоретиками, а керувались реальними відносинами національних сил держави. А як українці того часу не уявляли з себе реальної національно сили, то їх і було обійдено, хоч про людське око і вони, по § 19 австрійської конституції, мають всі права на національний розвиток та самовизначення. Не треба також забувати ще й того, що під час створення коронних автономних земель, як і до останнього часу, біля державної австрійської керми стояли не прихильники автономних прав націй, не заступники народа, а репрезентанти буржуазних класів, які керувались в створенню форм державного життя більше інтересами бариша та власної кешені, ніж інтересами культури і розвитку нації. Останні бралися на рахунок постільки, поскільки це потрібно

було для їх власних цілей. Доки в австрійському парламенті сиділи тільки заступники буржуазії, інтереси пригноблених національностей не знаходили з їхнього боку ніякого ні спочуття, ні реальної допомоги. Зміна в складі парламенту, що саме тепер відбувається в Австрії, і вступ до нього представників *народу*, безумовно поліпшає справу пригноблених націй і забезпечить їм необхідні юридичні гарантії для їх розвитку. На це вказують уже й тепер газетні відомости, подані в «Arbeiter Zeitung», Vorwärts і «Neue Freie Presse» про намір соціал-демократичних послів нового парламенту внести домагання в формі законопроекта *автономії народів* Австрії, а не автономії Коронних земель II, як було доси.

Само собою зрозуміло, що внесення українськими послами конкретного законопроекту являється річчю потрібною, конче необхідною, але його мусить попереджати вироблення при участі і українських послів загально-державної формули федеративного устрою Росії. Щоб покінчити з цією резолюцією з'їзду У. Н. П., мусимо зауважити грубу помилку, зроблену, очевидно з національного запалу, що до національного складу земельних великих власників на Лівобережній Україні. По відомостям У. Н. П., всі ці власники — «московська шляхта». Той, хто знає, що поміщики на Україні здебільшого українці з походження, тільки аморфні з національного боку, той, хто пригадає, що значна кількість земель на Лівобережній Україні належить середнім властителям, які часто-густо не вміють і слова промовити, тільки по українськи, той, звичайно, категоричне твердження резолюції У. Н. П. про належність земельної власності в згаданій місцевості «московській шляхті» вважатиме за легенду, вимріяну в розпаленій уяві національного страху.

Резолюція з'їзда по аграрному питанню висловлена в занатло лялідарній формі і не відзначається науковою мотивованістю. Партія стоїть за автономізацію землі, правда, не в смислі розширеної муніципалізації, а в смислі передачі всіх «приватно-власних земель на Україні з державними» — в український крає-

вий фонд». На думку партії «до громадського оброблення землі український хлібороб не приготований»—а через це «віддача землі українським хліборобам із українського земельного фонду, тільки для уживання, в аренду—далека від можливості її практичного здійснення». «Поміщицькі землі» мусять бути передані у повну власність, а не в аренду—се голос українського селянства».

Не спиняючись над цією резолюцією, ми тільки зауважимо, що У. Н. П. вітає українських послів за їхнє домагання автономізації землі на Україні, головним чином за чутливість: «Українська фракція в Думі вірно зрозуміла всю небезпеку для укр. народу проекта земельної реформи руских (московських) трудовиків» і в свій час припинила наслідки такої небезпеки. Не інтереси українських масс, не розуміння цих останніх українськими послами викликає національне задоволення у з'їзду У. Н. П., а та сторона, про яку може й не гадали послы, виробляючи свій законопроект розв'язання аграрного питання на Україні.

Більш цікавою і закінченою в націоналістичному стилі являється безперечно резолюція з'їзду в справі робітничого питання. У. Н. П., називаючи себе партією народньою в широкому розумінню цього слова, головну національну силу покладає на українських селян та робітників.

«Робітництво і селянство зневоленої української нації несуть на собі подвійний тягар національного і соціального гноблення, що дає можливість рускому (московському) робітництву і селянству обігнати українських і по культурности, і з боку осягнення матеріяльних благ ліпших умов праці».

З цієї невірної тези У. Н. П. робить невірні і просто таки абсурдні висновки для порішення робітничого питання на Україні. На думку партії.

«Український пролетаріят по містах має два завдання».

1) Організовано боротись проти капіталу.

2) Забезпечити себе від конкуренції прибутців, головним чином росіян, які, гнані стихійною силою шукання ліпшого життя, потоками лнуть на україн. міста, і, завдяки культурному гнобленню укр. нації, державній опінії, рускій державній народності і підмозі капіталістів, що самі складаються переважно з москалів (лівобер. Україна) і тому охоче беруть собі до роботи своїх земляків, одбирають у українського робітника працю, випихають його з усіх професій, з фабрик, заводів, робітень в ряди безробітного пролетаріята, в пащу моральної, а потім і голодової смерті.

Поміщики - промисловці (правобер.¹ Укр.) надто щиро беруться до колонізації поляків на Україні: український робітник тоді тільки наймається на роботу, коли поляка та католика ніяким чином не добудуть.

Цей процес закінчився в українській Галичині, обернувши там українську націю в націю мужиків, що живе по селах, працюючи на польських поміщиків. Цей процес сливе закінчився в Білоросії і дуже шириться на Україні; є багато укр. міст, де укр. елемент зістався в меншості і через те відданий на ласку прибутців-чужинців. Україн. робітник, средства до життя котрого випливають у його з рук, перед привидом своєї конечної гибелі, з розпучливим завзяттям береться та і мусить взятись до організаційної боротьби за право працювати і жити на рідній землі.

3. Автономія України значно зменшить, а незалежність — знищить цю силу і перемогу чужинців на нашій землі, бо знищать силу впливу їх метрополії на українські справи.

4. Сільський робітник, а з таких складається гол. чином наша нація, заробляє за цілий рік то (30—50 карб.), що мійський робітник заробляє в один місяць. Ось чому знев. нації завше випихаються з міст в ряди сільського пролетаріята.

5. Прибутті пануючої нації, до якої б вони вляси не належали, як свідчить досвід скрізь по світу, завше запекло борються проти змагань до політичної незалежності місцевої люд-

ности, до автономічних її домагань і тому служать елементам реакційним».

Переглянувши поданий нами текст резолюції по робітничому питанню, не знаєш, чому більше дивуватись: чи тому хворому національному засліпленню, яке визирає з кожного рядка і з кожного слова її, чи повному нерозумінню авторами її істоти робітничого питання, чи, нарешті, неосвідченности їхній в тій справі, яку вони так докторально і так безглуздо розв'язують. На превеликий жаль ми не можемо, за браком місця, присвятити аналізу нікчемности наведеної резолюції стільки місяця, скільки вона вимагає. Але всеж над нею треба трохи спинитись. Само собою зрозуміло, що опреділення строю існування робітничого питання на Україні доти, доки існує український пролетаріат» є *sui generis* соціологічна фантазія, створена уявою У. Н. П. Наукові данні об'єктивної соціології і безпосереднє спостерігання фактів соціологічного життя трохи инакше пояснюють нам справу і кажуть, що робітничє питання існуватиме на світі, а тим самим і на Україні, аж доти, доки існуватиме капіталізм і логічний наслідок його—поділ громадянства на класи. Ніяка країна не минає цієї стадії в своєму розвитку; звичайно, Україна—так само. Закони капіталістичного розвитку одні і ті самі по цілому світу і наш край не уявляє із себе якогось виемку. Очевидно, що і робітничє питання на Україні існуватиме доти, доки форми капіталістичного життя в ній не зміняться на соціалістичні, доки один клас визискуватиме другий і житиме з його праці, забираючи до своєї кешені прибуток з останньої. Уявляти українську націю, як «велику національну солідарність», як категорію однакових по своєму економічному становищу особ з однаковими інтересами, буде або верхом наївности, або доказом повного нецтва. В останньому власне і можно обвинуватити У. Н. П. Всі оті перлы розуміння нею істоти робітничого питання нагадують якісь дитячі філософування, з якими просто соромно показуватись на людське око. Справді: хіба не шедевр якоїсь дитячої балаканини уявляє з себе те місце резолюції, де У. н. п. заявляє, напе-

рекір всім фактам живій, щоденній дійсности, що «прибутці пануючої нації, до якої вони кляси не належали б, завше запекло борються проти змагань до політичної незалежности, до автономічних домагань людности». Коли це й можно сказати про буржуазні класи пануючої нації, то про робітничі—ніколи в світі. Авторам резолюції треба б було тільки пригадати хоть би програми тих політичних партій, які, виступаючи ідеологами російських робітничих масс, вимагають права для кожної нації на самоопреділення і протестують проти національного утиску, в якій би формі він не виявлявся, щоб не писати таких нісенітниць.

Як організація націоналістична—У. н. п. звичайно почуває себе ріднішою до української радикально-демократичної партії, яку вона сама ж називає «буржуазною», ніж до укр. соц.-дем. раб. партії. Виясняючи свою позицію до останньої української організації політичної, У. н. п. заявляє: «що съчинити з нею розом в тім або иншій разі, з'їзд (партії) признає неможливим». Причини цього: «прихильність у. с.-д. р. п. до централізму, догматизму, нетерпимість і зневажливе відношення до національних питань, навіть недержавних народностей». Всім оцим «гріхам смертним» українські соціал-демократи, на думку У. н. п., навчились у соціал-демократів російських, яких навіть обвинувачують в «огидному фарисействі» що до українського питання. Не будемо зараз спинятись над тим, відкіль переняли укр. соц.-демократи ті «несимпатичні прикмети московського(?) с.-д. руху, — як от догматизм, нетерпимість etc». — Це в даннім разі немає ніякого значіння, бо всі закиди, зроблені У. н. п. українським соц.-демократам, не відповідають дійсности. Знайомство з програмою української соціал-демократичної партії каже нам, що вона обстоює принципи децентралізації в політичному самоврядуванні, стоячи на національно-територіальному погляді; такий самий принцип обстоює вона і в організаційних справах, боронючи організацію робітничих масс по національностям.

Таким чином, закиди в «централізмові», а почасти і «в зневажливому відношенню до нац. питання «недержавних народ-

ностей» опадають. Той, хто знайомий з виданнями партії¹⁾, з її органами, ніколи не скаже на неї того, що кажуть «енуїсти»; навпаки, він переконається, що прихильники цієї партії української гаряче обстоюють ідею автономії України, убачаючи в ній гарантію для розвитку продукційних сил нашої країни, для невинного буяння культури українського народу і розвитку класової боротьби українського пролетаріата.

Резолюцію з'їзда У. н. п. про недовіря її до «чистоти принципів» р. с.-д. р. п. треба вважати необдуманим lapsus-ом, який стоїть в гострій суперечці з дійсністю. Так само треба кваліфікувати і те місце цієї резолюції, де партія заявляє, що «знищення закону 1876 року про заборону української мови, розкріпощення, хоч і часткове українського слова, російська поступова і революційна преса зустріла могильним мовчанням; а ні слова спочуття радості, що у братнього народу знято з уст важкий ланцюг; російській поступовій пресі і партіям байдуже до долі українського народу».

В цілому резолюції з'їзда У. н. п. пронятї націоналістичним, подекуди якимсь хворим духом. Оцінюючи в де-яких випадках становище української дійсности вірно, У. н. п. робить із цієї оцінки зовсім невірні, часто абсурдні висновки, які дають можливість сказати партії, що і по поглядам своїм, і по загальному розвитку своїх членів вона стоїть на досить невисокому рівню. Вражає неповажне, або скоріше, легковажне обгрунтовання програмних позицій і резолюцій з приводу тих чи інших реальних зъявищ українського громадського життя; ще більше вражає і обурює націоналістичний напрямок партії, який визирає з кожного рядку наведених і розібраних нами постанов з'їзду, з кожного слова і речення, з яким тільки звертається партія до громадянства.

¹⁾ Див. „Праця“ № 5—6; „Вільна Україна“ ч. 3 і 4; „Демократична республіка“—Львів. 1905 р.

Безперечно, що та течія, репрезентантом якої і ідеологом виступають прихильники У. н. п., єсть течія нездорова серед нашого громадянства, практична діяльність котрої утворюватиме вдячний ґрунт для зросту серед українського громадянства таких несімпатичних зъявищ, як антисемитизм, русофобство і навіть людожерство до інших національних елементів на Україні

С. Петлюра.
